

І. Е. МАРТЫНЕНКА

УПЛУЎ АСНОЎНАЙ АПРАЦОЎКІ ГЛЕБЫ НА ЎРАДЖАЙНАСЦЬ АЗІМАГА ЖЫТА ВА ЎМОВАХ БЕЛАРУСКАГА ПАЛЕССЯ

Рост вытворчасці збожжа застаецца асноўнай праблемай далейшага развіцця сельскай гаспадаркі. У вырашэнні гэтай задачы прыкметнае месца займае азімае жыта, якое на лёгкіх глебах і ў засушлівыя гады пераўзыходзіць іншыя збожжавыя культуры як па велічыні, так і па стабільнасці ўраджаю. На эксперыментальных базах «Крынічная» Мазырскага раёна і «Ліпава» Калінкавіцкага раёна Гомельскай вобласці што-

год атрымліваюць высокія ўраджаі гэтай культуры. Так, за апошнія тры гады сярэдні ўраджай азімага жыта на эксперыментальнай базе «Крынічная» склаў 36,6, на э/б «Ліпава» — 42,6 ц/га.

Размяшчэнне азімага жыта па лепшых папярэдніках, сбалансаванае жыўленне з улікам біялагічнай асаблівасці сорту, высокая якасць апрацоўкі глебы з выкарыстаннем новых глебаапрацоўчых прылад, прымяненне інтэграванай сістэмы аховы раслін ад шкоднікаў, хваробаў і пустазелля, выкананне комплексу тэхналагічных аперацый у аптымальных тэрмінах і з высокай якасцю работ дазволілі на выдзеленым для ўкаранення ўчастку (аддзяленне «Хомічы» эксперыментальнай базы «Ліпава») у 1990 г. з плошчы 105 га сабраць па 55,8 ц/га збожжа.

Адным з фактараў павышэння ўраджайнасці азімага жыта з'яўляецца ўдасканаленне сістэмы апрацоўкі глебы з улікам мясцовых умоў. Апрацоўка глебы адвальнымі плугамі ўсё больш крытыкуецца. На думку спецыялістаў, плужнае адвальнае ўзворванне неабходна спалучаць з безадвальным рыхленнем чызельнымі і іншымі прыладамі. Адмаўленне ад шаблону, дыферэнцыраваны падыход да выбару спосабаў і глыбіні апрацоўкі — важны рэзерв павышэння ўраджайнасці азімага жыта.

На Палесскай сельскагаспадарчай доследнай станцыі Гомельскай вобласці ў 1986—1989 гг. былі праведзены даследаванні па ўплыву розных спосабаў асноўнай апрацоўкі глебы на ўраджай азімага жыта. Глеба доследнага ўчастка дзярнова-падзолістая, супясчаная на звязаных пылавата-пясчаных супесках, якія з глыбіні 0,9—1,1 м падцілаюцца буйназярністым пяском. Па аграхімічных паказчыках гэтая глеба ў ворным гарызонце мела сярэднякіслую рэакцыю глебавага асяроддзя (pH_{KCl} 5,6—5,8), колькасць рухомах формаў фосфару і калію складала адпаведна 15,0 і 13,5 мг/100 г глебы, колькасць гумусу — 1,7, фізічнай гліны — 10,2%.

Сорт азімага жыта Пухаўчанка. Папярэднік — ячмень, размешчаны пасля бульбы. Агульным фонам мінеральных угнаенняў былі грануляваны суперфасфат і хларысты калій ($P_{90}K_{110}$), якія прымяняліся пад азімае жыта ў перадпасаўную культывацыю. Азотныя ўгнаенні (N_{90}) у форме аміячнай салетры ўносіліся ў падкормку ў два прыёмы.

Асноўная апрацоўка глебы складалася з лушчэння ржышча, узворвання, чызелявання і дыскавання. Узворванне праводзілі плугам ПЛН-3-35 на глыбіню 18—20 см, чызеляванне — чызель-культыватарам КЧ-5,1 у два сляды на глыбіню 18—20 см і дыскаванне — дыскавай бараной БДТ-3 у два сляды на глыбіню 10—12 см. Апрацоўку глебы праводзілі ў два тэрміны — за 15 дзён да сяўбы (ранняя) і за тры дні (позняя).

Перадпасаўная апрацоўка глебы складалася з культывацыі КШП-8 на глыбіню 5—6 см.

Сяўбу праводзілі ў аптымальных тэрмінах (7—10 верасня) збожжавай сеялкай СЗУ-3,6 на глыбіню закрывання насення 3—4 см. Норма высева насення складала 4,0 млн усходжых зярнят на 1 га. Убіралі азімае жыта прамым камбайнаваннем у фазе поўнай спеласці камбайнам СК-5. Вільготнасць зерня ў час уборкі звычайна складала 18—20%.

Супраць шкоднікаў, хвароб і пустазелля праводзілі наступныя ахоўныя мерапрыемствы: насенне пратручвалася фундазолам (2 кг/т), праз два-тры дні пасля сяўбы ўносіліся сімазін з разліку 0,3 кг/га, у фазе трубкавання супраць палягання — кампазан (4 л/га), у пачатку каласавання супраць лісцевых хвароб — байлетон (0,5 кг/га).

Уліковая плошча дзялянкі 80 м², паўторнасць чатырохразовая. Улік ураджаю падзяляючы з папраўкай на стандартную (14%-ную) вільготнасць і 100%-ную чысціню зерня. Матэматычная апрацоўка доследных даных праводзілася метадам дысперсійнага аналізу.

Метэаралагічныя ўмовы для фарміравання азімага жыта значна адрозніваліся па гадах даследаванняў.

У 1986 г. сярэднясутачная тэмпература паветра была вышэйшай за

шматгадовую ў красавіку на 2,7°, у маі на 1,3 і ў чэрвені на 1,2°. Ападкаў, наадварот, выпала менш за норму — у красавіку — на 38,2%, у маі — на 94,1 і ў чэрвені — на 38,2%. Недахоп карыснай вільгаці ў глебе, нізкая адносная вільготнасць паветра выклікалі дачаснае засыханне сцёблаў і ніжніх лістоў, скарацілі фазы развіцця раслінаў. Азерненасць коласу складала 80—85%, маса 1000 зярнят — 36—39 г.

Умовы 1987 г. для росту і развіцця азімага жыта складваліся больш спрыяльна. Недахоп вільгаці ў фазе цвіцення — плодаўтварэння нязначна паўплываў на ўраджай. Наліванне зерня адбывалася пры дастатковай вільгацезабеспечанасці і ўмовы для фарміравання ўраджаю былі добрымі.

Вясной 1988 г. халоднае надвор'е замарудзіла рост і развіццё раслінаў. У красавіку колькасць ападкаў, якія выпалі, сталася блізкай да нормы, у маі — на 25% менш за норму, у чэрвені — наадварот, больш за норму — 137,5 мм. Выпаданне ападкаў у чэрвені адбывалася ў выглядзе ліўневых дажджоў з моцнымі вятрамі, што прывяло да палягання пасеваў на фоне павышаных доз азоту. У ліпені і жніўні адчуваўся дэфіцыт глебавай вільгаці.

У красавіку і пачатку мая 1989 г. тэмпература і водны рэжым для азімага жыта складваліся спрыяльна. У наступным метэаўмовы пагоршыліся. Так, у другой і трэцяй дэкадах мая ападкаў выпала толькі 7,8 мм пры норме 41 мм, у першай дэкадзе чэрвеня — адпаведна 19 і 24 мм. З 22 на 23 чэрвеня назіраўся замаразак. Кароткачасовае паніжэнне тэмпературы да -7° адмоўна адбілася на ўтварэнні завязі. Плодаўтварэнне складала 75—80%.

Важную ролю ў павышэнні ўраджайнасці азімага жыта адыгрывае аптымальнае забеспячэнне раслін вільгацю. У нашых доследах самы вялікі ўплыў на колькасць вільгаці ў глебе (табл. 1) аказвалі ўмовы надвор'я года. Сухое лета 1986 г. значна зніжала запасы вільгаці ў глебе. Так, у фазе выхаду раслінаў у трубку ў ворным слоі колькасць вільгаці не перавышала 6,9%, у слоі 20—40 см — 5,8 і ў слоі 40—60 — 4,8%; у фазе васковай спеласці — адпаведна 5,2, 4,6, 4,0%.

У той жа час ва ўмерана-вільготным перыядзе (1987 г.) колькасць вільгаці ў ворным гарызонце ў фазе выхаду раслін у трубку дасягала 13,9%, у слоі глебы 20—40 см — 11,8 і ў гарызонце 40—60 см — 8%; у фазе васковай спеласці — адпаведна 13,7, 9,0 і 8,7%.

Спосабы асноўнай апрацоўкі глебы аказвалі некаторы ўплыў на вільготнасць глебы. Так, у час поўных усходаў найбольшая вільготнасць глебы (17,2) была на фоне чызелявання. У далейшым адрозненняў у вільготнасці глебы не назіралася. У фазе выхаду раслін у трубку вільгот-

Табліца 1. Уплыў спосабаў асноўнай апрацоўкі на вільготнасць глебы, %

Варыянт доследу	Гарызонт, см	Фаза развіцця азімага жыта								
		поўныя ўсходы			выхад у трубку			васковая спеласць		
		1986 г.	1987 г.	сярэдняе за 1986—1989 гг.	1986 г.	1987 г.	сярэдняе за 1986—1989 гг.	1986 г.	1987 г.	сярэдняе за 1986—1989 гг.
Узворванне плугам на глыбіню 18—20 см	0—20	14,4	17,2	16,1	6,3	12,1	10,0	4,3	13,7	10,2
	20—40				5,4	8,4	8,2	4,0	8,3	7,5
	40—60				4,1	8,0	7,3	3,7	8,7	6,9
Чызеляванне ў два сляды на глыбіню 18—20 см	0—20	15,3	18,6	17,2	6,9	10,6	9,3	5,2	9,6	9,5
	20—40				5,8	9,4	8,2	4,6	9,0	7,8
	40—60				4,8	7,4	6,6	4,0	4,6	5,3
Дыскаванне ў два сляды на глыбіню 10—12 см	0—20	14,7	17,8	16,5	6,5	13,9	10,3	5,0	8,8	9,3
	20—40				5,7	11,8	9,5	4,2	8,4	8,3
	40—60				4,3	8,0	7,6	3,9	7,0	7,3

Табліца 2. Гушчыня раслін у залежнасці ад спосабаў апрацоўкі глебы

Паказчык	Узворванне			Чызеляванне			Дыскаванне		
	1986 г.	1987 г.	сярэдн. за 1986— 1989 гг.	1986 г.	1987 г.	сярэдн. за 1986— 1989 гг.	1986 г.	1987 г.	сярэдн. за 1986— 1989 гг.
Высеяна насення, шт/м ²	380	380	380	380	380	380	380	380	380
Узышло раслін, шт/м ²	275	335	320	272	367	320	272	339	320
Палявая ўсходжасць, %	72,4	88,2	84,2	71,6	96,6	84,2	71,6	89,2	84,2
Захавалася раслін да вясны, шт.	259	331	312	253	332	309	250	333	310
Перазімавала раслін, %	94,2	98,8	97,5	93,0	90,5	96,6	91,9	98,2	96,9
Захавалася раслін да ўборкі, шт/м ²	222	278	264	231	259	263	238	265	264
Захавалася прадуктыў- ных сцёблаў, шт/м ²	285	383	370	283	382	368	308	379	369
Прадуктыўная кусціс- тасць, %	128	138	140	122	147	140	129	143	140

насць глебы павышалася на фоне дыскавання пры ранніх тэрмінах апрацоўкі і зніжалася пры позняй апрацоўцы глебы. У фазе васковай спеласці вільготнасць глебы практычна была аднолькавай.

Тэрміны правядзення ранніх апрацовак (за 15 дзён да сяўбы) дазвалялі назапашваць большую колькасць вільгаці, чым пры позніх апрацоўках.

Максімальны ўраджай расліна стварае пры аптымальнай шчыльнасці глебы. Ворны слой лічыцца рыхлым, калі яго сярэдняя шчыльнасць не перавышае 1,15 г/см³, шчыльным — ад 1,15 да 1,35 і вельмі шчыльным — вышэй за 1,35 г/см³.

У нашых даследаваннях у сярэднім за 1986—1989 гг. перад сяўбой ворны слой меў шчыльнасць пры ўзворванні 1,09 г/см³, пры чызеляванні — 1,11 і пры дыскаванні — 1,09 г/см³. У фазе выхаду ў трубку састаў глебы стаў больш шчыльным і пры ўзворванні і чызеляванні склаў 1,14, пры дыскаванні — 1,18 г/см³. У фазе васковай спеласці найбольшая шчыльнасць глебы адзначалася пры ўзворванні і дыскаванні (1,19 г/см³). Правядзенне чызелявання дазволіла нязначна яе знізіць (1,17 г/см³).

На ранніх тэрмінах пры ўсіх спосабах апрацоўкі глебы пасля ўсходаў азімага жыта яна мела больш шчыльны склад, чым пры позніх тэрмінах правядзення. У фазе трубкавання і васковай спеласці тэрміны асноўнай апрацоўкі глебы не ўплывалі на шчыльнасць глебы.

Палявая ўсходжасць раслінаў (табл. 2) мянялася па гадах. Найбольшая колькасць узышоўшых раслінаў ад высеянага насення была ў 1988 г. Палявая ўсходжасць складала 80—92%. У 1986 г., наадварот, палявая ўсходжасць аказалася самай нізкай (71—72%).

Паўната ўсходаў не змянілася ад прыёму асноўнай апрацоўкі глебы. Значны ўплыў на яе аказвалі тэрміны правядзення асноўнай апрацоўкі глебы. Так, ранняе ўзворванне павялічвала палявую ўсходжасць на 1,6%, чызеляванне — на 2,3 і дыскаванне — на 1,9% у параўнанні з позняй апрацоўкай глебы.

За ўсе гады даследавання зімоўка азімага жыта праходзіла здавальняюча. Гібель раслін на пачатак веснавой вегетацыі не перавышала 10%.

Спосабы апрацоўкі глебы істотна не ўплывалі на ход зімоўкі пасеваў. Аднак своечасовая апрацоўка становіцца ўплывала на зімаўстойлівасць азімага жыта. Выжывальнасць раслін у дадзеным выпадку павышалася з 92 да 98%.

У сярэднім па доследу выжывальнасць у вясенне-летні перыяд у залежнасці ад колькасці ўсходаў складала 67—85%. Больш высокай ахаванасці раслін садзейнічаў спрыяльны рэжым увільгатнення.

Таблиця 3. Структура ўраджая азімага жыта ў залежнасці ад спосабаў асноўнай апрацоўкі глебы

Паказчык	Узворванне			Чызеляванне			Дыскаванне		
	1986 г.	1987 г.	сярэднє за 1986—1989 гг.	1986 г.	1987 г.	сярэднє за 1986—1989 гг.	1986 г.	1987 г.	сярэднє за 1986—1989 гг.
Даўжыня сцябла, см	85	117	117	88	118	118	80	118	116
Даўжыня коласа, см	8,9	8,1	8,4	9,0	7,7	8,3	8,4	8,5	8,3
Колькасць каласкоў у коласе, шт.	26,8	25,6	26,0	28,0	24,4	25,6	25,4	26,2	25,1
Колькасць зярнят у коласе, шт.	39,1	42,0	42,8	39,4	39,4	42,2	38,8	43,5	41,0
Азерненасць, %	72,9	82,0	82,3	70,4	80,7	82,4	76,4	83,0	81,7

Таблиця 4. Уплыў розных спосабаў асноўнай апрацоўкі глебы на якасць зерня азімага жыта

Варыянт доследу	Маса 1000 зярнят, г			Натура зерня, г/л			Сыры пратэін на абсалютна сухое рэчыва, %		
	1986 г.	1987 г.	сярэднє за 1986—1989 гг.	1986 г.	1987 г.	сярэднє за 1986—1989 гг.	1986 г.	1987 г.	сярэднє за 1986—1989 гг.
Узворванне на глыбіню 18—20 см	37,7	43,8	41,9	618	668	649	10,20	7,75	9,25
Чызеляванне ў два сляды на глыбіню 18—20 см	36,8	43,5	41,8	610	672	645	10,31	7,65	9,20
Дыскаванне ў два сляды на глыбіню 10—12 см	37,6	42,6	41,7	615	662	644	10,25	7,70	9,28

Тэрміны і спосабы апрацоўкі глебы істотна не ўплывалі на выжывальнасць азімага жыта.

Агульная і прадуктыўная кусцістасць азімага жыта значна змянялася па гадах. Асабліва гэта датычыцца яго прадуктыўнай кусцістасці. У 1986 г. у сувязі з сухім і спякотным надвор'ем у сярэднім па доследах прадуктыўная кусцістасць была самай нізкай (1,26 прадуктыўных сцёблаў на адну расліну), а ў 1988 г. — самай высокай (1,65).

Спосабы і тэрміны правядзення асноўнай апрацоўкі глебы нязначна ўплывалі на прадуктыўную кусцістасць. Толькі пры позняй апрацоўцы глебы чызеляванне станоўча ўздзейнічала на ўтварэнне сцёблаў, павялічыўшы іх колькасць на адну расліну на 7%.

Структура ўраджая (табл. 3) змянялася ў асноўным у залежнасці ад году вырошчвання азімага жыта.

Даўжыня сцёблаў азімага жыта ў сярэднім па доследах складала 116—118 см і змянялася ў залежнасці ад умоў надвор'я вясенне-летняга перыяду. Так, у 1986 г. жыта сталася нізкарослым, даўжыня сцёблаў не перавышала 1 м, у той час як у 1988 г. яна дасягала 150 см. Тэрміны і спосабы апрацоўкі глебы не змянілі даўжыню сцёблаў.

Даўжыня коласа ў сярэднім была 8—9 см, і ўмовы надвор'я нязначна ўплывалі на яго велічыню. У коласе налічвалася 25—26 каласкоў. Азерненасць яго складала 80—85%. Найменшая азерненасць (70—76%) была ў 1986 г. і найбольшая (85—88%) — у 1988 г.

Колькасць зярнят у коласе значна залежала ад колькасці каласкоў у ім. У сярэднім па доследу ў ім налічвалася 40—45 зярнят. Спосабы і тэрміны апрацоўкі глебы практычна не ўплывалі на колькасць зярнят, якія завязаліся. Нязначнае зніжэнне колькасці зярнят назіралася на варыянце з дыскаваннем.

Спосабы і тэрміны правядзення асноўнай апрацоўкі глебы не ўплывалі істотна на якасць збожжа (табл. 4). Гэтыя паказчыкі значна змяняліся ў залежнасці ад году даследаванняў. Так, маса збожжа ў залежнасці ад умоў надвор'я лета была ў межах 36—43 г. У 1986 г. збожжа было шчуплым, маса яго складала ад 36,8 да 37,6 г., у той час як у 1987 г. — каля 44 г. Натура збожжа таксама ў засушлівым годзе была самай нізкай. У той жа час сухое надвор'е садзейнічала павелічэнню ў збожжы сырога пратэіну ў працэнтах на абсалютна сухое рэчыва.

Ураджайнасць азімага жыта значна змянялася па гадах і менш залежала ад тэрмінаў і спосабаў апрацоўкі глебы (табл. 5).

У 1986 г. ураджай збожжа па доследу склаў 27,7 ц/га, у тым ліку па ўзворванні — 26,6—28,0, па чызеляванні — 27,2—29,5 і па дыскаванні — 26,5—28,4 ц/га. Гэта тлумачыцца аднолькавым дэфіцытам глебавай вільгаці і нізкай адноснай вільготнасцю паветра (менш за 30%) у час цвіцення і налівання зярнят на ўсіх варыянтах доследу. Збожжа аказалася шчуплым, маса 1000 шт. не перавышала 38 г.

У 1987 г. у сярэднім па доследзе было атрымана 34,6 ц/га збожжа. Ураджай у варыянтах пасля ўзворвання склаў 34,8—38,0 ц/га, пасля чызелявання — 32,8—33,4 і пасля дыскавання — 32,2—34,3 ц/га. Такім чынам, на варыянце пасля ўзворвання атрымана верагодная прыбаўка збожжа. На гэтым варыянце пасевы былі больш чыстымі ад пустазелля, маса 1000 зярнят на 3% вышэйшая, чым пасля чызелявання і дыскавання.

У 1988 г. ураджай збожжа па доследзе быў на 1 ц/га ніжэйшы, чым у 1987 г. У фазе каласавання — цвіценне стаяла цёплае, сухое надвор'е, якое адмоўна паўплывала на прадуктыўнае кушчэнне і плодаўтварэнне. Ураджай пасля ўзворвання быў некалькі вышэйшы, чым пры іншых спосабах апрацоўкі глебы.

У 1989 г. самы высокі ўраджай азімага жыта (49,3 ц/га) атрыманы на варыянце доследу пры ўзворванні. Чызеляванне і дыскаванне практычна забяспечвалі аднолькавы ўраджай збожжа.

У сярэднім за чатыры гады даследаванняў з улікам вытворчай праверкі сярэдні ўраджай пры ўзворванні склаў 35,3—37,8 ц/га збожжа, пры чызеляванні — 33,9—36,0 і пры дыскаванні — 34,3—35,8 ц/га. Чызеляванне і дыскаванне па ўраджайнасці былі раўнацэнныя.

Тэрміны правядзення асноўнай апрацоўкі глебы значна ўплывалі на ўраджай збожжа. Так, пры правядзенні ўзворвання за два тыдні да сяў-

Табліца 5. Уплыў тэрмінаў і спосабаў асноўнай апрацоўкі глебы на ўраджайнасць азімага жыта

Спосаб апрацоўкі глебы	Тэрміны апрацоўкі глебы перад сяўбой	Ураджайнасць зерня, ц/га				
		1986 г.	1987 г.	1988 г.	1988 г.	сярэдняе
Узворванне ПЛН-5-35 на 18—20 см	за 15 дзён	28,0	38,0	36,1	49,3	37,8
Чызеляванне КЧ-5,1 у два сляды на 10—12 см	за 15 дзён	29,5	33,4	33,9	47,1	36,0
Дыскаванне БДТ-3 у два сляды на 10—12 см	за 15 дзён	28,4	34,3	33,6	46,8	35,8
Узворванне ПЛН-5-35 на 18—20 см	за 2 дні	26,6	34,8	34,6	45,2	35,3
Чызеляванне КЧ-5,1 у два сляды на 18—20 см	за 2 дні	27,2	32,8	31,2	44,4	33,9
Дыскаванне БДТ-3 у два сляды на 10—12 см	за 2 дні	26,5	34,4	32,2	44,2	34,3
НІР ₀₅ , ц/га:		1,67	2,16	1,89	1,77	1,93
па тэрмінах		1,53	1,09	1,29	1,42	1,37
па спосабах						

Табліца 6. Эканамічная эфектыўнасць розных спосабаў асноўнай апрацоўкі глебы

Варыянт доследу	Састаў аграгата	Расход паліва, кг/га	Прамыя эксплуатацыйныя затраты, руб/га	Прадукцыйнасць, га/гадз	Затраты працы, чал.-гадз/га
Ўзворванне плугам на глыбіню 18—20 см	T-150 ПЛН-5-35	14,11	3,77	1,26	0,79
Чызеляванне ў два сляды на глыбіню 18—20 см	T-150 КЧ-5,1	10,25	3,50	1,56	0,64
Дыскаванне ў два сляды на глыбіню 10—12 см	T-150 БДТ-7	7,60	2,60	2,20	0,45

бы азімага жыта прыбаўка збожжа склала 2,6 ц/га, пры раннім чызеляванні — 2,1 і пры дыскаванні — 1,5 ц/га ў адносінах да позніх спосабаў асноўнай апрацоўкі глебы.

Такім чынам, замена лямешных плугоў чызель-культиватарамі або дыскавымі баронамі на асноўнай апрацоўцы глебы не садзейнічала павышэнню ўраджайнасці і якасці збожжа азімага жыта.

Аналіз паліўна-энергетычных выдаткаў (табл. 6) паказваў, што спосабы апрацоўкі глебы па-рознаму ўплываюць на расход паліва. Яны залежаць ад віда прылады, якой апрацоўваюць глебу, шырыні захопу і глыбіні апрацоўкі. Пры асноўнай апрацоўцы глебы адвальным плугам на глыбіню ворнага слоя расход гаручага склаў 14,1 кг/га, чызель-культиватарам — 10,25 і цяжкімі дыскамі — 7,6 кг/га. Такім чынам, замена ўзворвання двухразовым чызеляваннем дазволіла знізіць расход гаручага на 7,3, а двухразовым дыскаваннем — на 53,9%.

Прамыя эксплуатацыйныя выдаткі пры асноўнай апрацоўцы глебы плугам склалі 3,77 руб/га, што на 9,3% вышэй за выдаткі на апрацоўку глебы чызель-культиватарам. Самыя нізкія прамыя выдаткі былі атрыманы пры апрацоўцы глебы цяжкай дыскавай бараной у два сляды (2,6 руб/га). Зніжэнне прамых выдаткаў на асноўную апрацоўку глебы тлумачыцца вялікай зменнай выпрацоўкай. Так, пры ўзворванні выпрацоўка за гадзіну зменнага часу складала 1,26 га, пры чызельнай апрацоўцы ў два сляды — 1,56, і пры двухразовым дыскаванні ў два сляды — 2,2 га.

Выдаткі працы пры чызельнай апрацоўцы глебы склалі 0,64 чал.-гадз/га, што на 0,15 чал.-гадз менш, чым пры ўзворванні. Гэты паказчык атрыманы за кошт больш высокай зменнай выпрацоўкі чызель-культиватара. Пры апрацоўцы глебы цяжкай дыскавай бараной, дзе выпрацоўка склала 2,2 га/гадз, затраты працы былі самымі нізкімі і складалі 0,45 чал.-гадз/га. Такім чынам, з эканамічнага пункту погляду, асноўная апрацоўка глебы пад азімае жыта чызель-культиватарам або цяжкай дыскавай бараной мае перавагі перад звычайным узворваннем лямешным плугам.

Вывады

1. Асноўная апрацоўка глебы, праведзеная лямешным плугам, найбольш спрыяльна ўплывае на ўраджай збожжа. Правядзенне чызелявання і дыскавання ў раннія тэрміны не ўступае па ўраджайнасці збожжа позняму ўзворванню.

2. Усе спосабы ранняй апрацоўкі глебы, праведзеныя за 15 дзён да сяўбы азімага жыта, павышаюць ураджай збожжа на 1,5—2,5 ц/га ў параўнанні з позняй апрацоўкай.

3. Прымяненне на апрацоўцы глебы чызель-культиватара або цяжкай дыскавай бараны ў параўнанні з лямешным плугам дазваляе скараціць паліўна-энергетычныя выдаткі і павысіць прадукцыйнасць працы.

4. У сельскагаспадарчай вытворчасці разам з узворваннем неабходна ўключаць у работу чызель-культиватары або цяжкія дыскі. Гэта дазволіць павялічыць прадукцыйнасць працы, выканаць работы ў больш раннія тэрміны. Такім чынам, усе спосабы апрацоўкі глебы практычна аднолькава ўплываюць на ўраджай збожжа азімага жыта.

*Палеская сельскагаспадарчая
доследная станцыя*

*Паступіў у рэдакцыю
20.06.91*